

ИТАЛО КАЛВИНО

КОЛЕКЦИЯ ОТ ПЯСЪЦИ

Превод от английски: Никола Захариев, 1990

chitanka.info

1974 г.

Има едно лице, което колекционира пясъци. Пътува по света и стигне ли на някой морски плаж, на бреговете на река или езеро, в някоя пустиня или степ, взема шепа пясък и я отнася със себе си. Като се върне, в дома му го очакват подредени на дълги рафтове стотици стъкленички, в които събраният на брега на Балатон фин сив пясък, снежнобелият от Сиамския залив, червеният, отлаган от река Гамбия по течението ѝ през Сенегал разгръщат бедната си цветова гама, напомняща еднообразието на лунната повърхност, макар да са различни по структура и състав, като се почне от белия и черен чакъл на каспийските плажове, който сякаш все още е окъпан в солена морска вода, и през миниатюрните камъчета на Маратея — също бели и черни — се стигне до финия като брашно, бял, осеян с виолетови охлювчета пясък от Търтъл Бей, край Малинди в Кения.

На показаната неотдавна в Париж изложба на най-странни колекции — хлопатари, игри на томбола, капачки от бутилки, глинени пищялки, влакови билети, пумпали, опаковки за тоалетна хартия, значки на колаборационисти от времето на окупацията и препарирани жаби — витрината на колекцията от пясъци привличаше най-малко погледи, но затова пък бе най-тайнствената, готова да ни разкаже много невиждани неща със затвореното си в стъкленици непроницаемо мълчание.

Когато се озовете пред тази сбирка, погледът ви най-напред се спира само на най-ярките експонати — ръждивият цвят на сухо корито на мароканска река, бялото и черното като въглен на островите Аран, чудната променлива смесица от червено, черно, бяло и сиво, чието название на етикета на стъкленицата е още по-пъстроцветно: Островът на папагалите, Мексико. След това обаче вниманието ви приковават минималните разлики между пясък и пясък и вие постепенно навлизате в едно друго измерение, в един друг свят, чиито единствени хоризонти са тези миниатюрни дюни и в който един плаж, постлан с розови камъчета, не е еднакъв с друг, също постлан с розови камъчета (в Сардиния и на Гренадинските острови в Карибско море те са смесени с бели, а в Соленцава на Корсика — със сиви), или пък в който една площ, покрита с дребен черен чакъл, край Порт Антонио на Ямайка, не е еднаква с този на Канарските острови, нито пък с друга, пренесена от Алжир, може би от центъра на пустинята.

Човек добива впечатление, че тези мостри от цял свят сякаш се готвят да му разкрият нещо важно. Едно описание на планетата? Таен дневник на колекционера? Или някакво послание за мен, който се опитвам да открия в тези неподвижни пясъчни часовници времето, до което съм стигнал? Или може би всичко това, взето заедно? Що се отнася до света, сбирката от ценни пясъчни мостри показва останките от дълга ерозия крайната субстанция на света и същевременно отрицанието на неговата бляскава и многолика външност: всички сцени от живота на колекционера ни изглеждат много по-живи, отколкото в серия цветни диапозитиви (един живот, изглеждащ като безкраен низ от екскурзии, какъвто всъщност ни се струва и животът, видян през диапозитивите — и така биха го възпроизвели и бъдните поколения, ако им останеха само тези документи за нашето време, — нещо като непрекъснато припичане на слънце по екзотични плажове, редуващо се с изследване на недостъпни и непроходими местности, навяващи тревога и печал) — и всичко това белязано със станалия задължителен ритуал: да се наведеш, да гребнеш шепа пясък, да напълниш пликче, да се обърнеш и да си отидеш.

Ето че както всяка друга колекция и тази представлява един дневник: дневник на пътувания, но също така и на чувства, на душевни състояния и настроения; макар човек (да не може със сигурност да каже, като ги гледа тук, в грижливо подредените етикетирани шишенца, че между студения — с цвят на пръст — ленинградски пясък, финия пясък — с пясъчен цвят — от плажа на Кобакабана, от една страна, и чувствата, които те събуждат в нас, от друга, съществува някаква връзка. Или пък това е само дневник на неясната страст, която ни тласка да си водим дневник или да съставяме колекции, т.е. на нуждата да превръщаме протичането на собственото ни съществуване в серия от спасени от изчезване предмети или в изписани редове, кристализирали извън непрекъснатия поток на мислите.

Очарованието на една колекция е в онова мъничко, което разкрива, и в онова мъничко, което скрива от тайния подтик, чиято рожба е тя. Между чудатите колекции на изложбата без съмнение най-голямо впечатление правеше сбирката от противогазови маски: една витрина, от която ви гледат зеленикави и сивкави лица от платно или гума, с изпъкнали слепи кръгли очи, със зурлест нос от тенекиена кутия или гофриран маркуч. Какво е подтикнало колекционера да ги

събира? Струва ми се, че тази сбирка е плод на особено чувство на ирония и тревога за едно човечество, вече готово да приеме образа на тези полуживотински механични подобия; или на вяра — с известна доза хумор — в неизчерпаемите възможности на антропоморфизма, който изнамира нови форми по образ и подобие на човешкото лице, за да се приспособи към дишането на фосген и иприт. Тук, естествено, се усеща известна доза хумор и желание да се отмъсти на войната, като в тези маски се запечати нейният бързо излизащ от въоръжение облик, което я прави по-скоро смешна, отколкото всяваща ужас, но също така се долавя и че нашият истински образ все още съвпада с тази безсмислена жестокост.

Но ако колекцията от противोगази все пак създава донякъде весело настроение, то на няколко метра по-нататък един колекционер на Мишока Мики е успял да създаде с експозицията си смразяващ кръвта ефект. Събирал човекът през целия си живот кукли, играчки, кутии, шапки, маски, фланелки, мебели, лигавничета, възпроизвеждащи стереотипните черти на Мишока на Дисни. И ето че от претърпаната витрина стотици черни кръгли уши, бели муцунки с черно топче на върха и бели боксърски ръкавици на черните и тънки като сламки ръце концентрират сладникавата си еуфория в нещо като кошмарен призрак, придават маниакална инфантилност на този единствен успокояващ образ сред ужасяващия свят на експозицията, така че чувството за ужас в последна сметка се предава и върху този талисман.

Колекционерската страст разкрива най-ясно еготичната си същност в една витрина, пълна с прости картонени папки, привързани с панделки, върху всяка от които има надпис от рода на: „Мъжете, които ми харесват“, „Мъжете, които не ми харесват“, „Жените, които обожавам“, „Моите ревности“, „Всекидневните ми покупки“, „Моята мода“, „Моите детски рисунки“, „Моите замъци“, че дори: „Хартийките, в които бяха завити портокалите, които съм изяла“.

Какво съдържат тези „досиета“, не е тайна, тъй като не става въпрос за някаква случайна колекционерка, а за професионалистка (подписва се: Анет Месаже, колекционерка), която вече е организирала няколко най-различни индивидуални изложби в Париж и Милано от свои серии изрезки от вестници, листчета с бележки и скици. Но онова, което в момента ни интересува, е вътрешният смисъл на тези

затворени папки с етикети. Самата авторка го е определила съвсем ясно: „Гърся да овладея и усвоя живота и събитията, за които узнавам. По цял ден прелиствам, събирам, подреждам, класифицирам, подбирам и привеждам всичко във формата на колекционерски албуми. И тези колекции представляват илюстрация на собствения ми живот.“

Собствените ти дни, минута по минута, мисъл след мисъл, превърнати в колекция: животът, стрит на купчинки зрънца — ето ти го отново писъка.

Връщам се по обратния път към витрината с пясъчната колекция — истинския секретен дневник, който чака да бъде дешифриран сред тези стъкленици с мостри от плажове и пустини. И тук колекционерът е жена (прочитам името ѝ в каталога). Но засега не ме интересува конкретното ѝ лице, фигурата ѝ; виждам я като абстрактна личност, един Аз, който може да бъде и моят, един умствен механизъм, който се мъча да си представя в действие.

Ето че се връща от поредното си пътуване, прибавя нови стъкленици до другите на полицата, но изведнъж забелязва, че без морската синева трепкащата светлина на този осеян с късчета от черупки на охлюви плаж е изчезнала, че в загребания пясък не е останала и следа от влажната топлина на почти пресъхналия поток и че далеч от Мексико смесеният с лава от вулкана Парикутин пясък изглежда като черен прахоляк, изметен от гърлото на комин. Опитва се да си припомни усещанията, които са предизвикали у него този плаж, дъха на гората, зноя, но все едно че разклаща купчината пясък на дъното на етикетирания стъкленица.

Тук вече не ни остава нищо друго, освен да се предадем, да се откъснем от тази витрина, от тази гробница на пейзажи, превърнати в пустини, над които не се усеща полъхът на вятъра. Но онзи, който е успял с години да събере шепа по шепа тази колекция, е знаел какво иска да постигне: може би именно да отстрани от себе си грохота на деформиращите и агресивни усещания, безпътния вятър на преживяното, за да пресее най-сетне за себе си пясъчната субстанция на всяко нещо, да докосне силициевата структура на битието. Ето защо не отделя очи от тези пясъци, влиза с поглед в една от стъклениците, издълбава в нея свое леговище, вживява се и извлича безбройните информации, с които е претъпкана шепата пясък. Щом бъде разчленено на тъмни и светли, лъскави и матови, сферични,

полиедрични и плоски песъчинки, сивото не изглежда повече сиво или всъщност тъкмо тогава човек започва да разбира какво означава сивото.

Дешифрирайки в този ключ дневника на меланхоличната (или щастлива?) колекционерка на пясък, ето че и аз стигам до мисълта да се запитам: какво е запечатано в пясъка от изписаните думи, които аз редях през своя живот, този пясък, който сега ми изглежда толкова далеч от плажовете и пустините на живота? Може би, вниквайки в пясъка като пясък, в думите като думи, ще можем да подразберем до каква степен стритият на пясък и ерозиран свят може да открива в тях основания и образци.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.